

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“การเรียนรู้” ในชีวิตของมนุษย์โดยทั่วไปนั้น เกิดขึ้นนับตั้งแต่คลอดออกจากครรภ์มารดา จนกระทั่งสิ้นลมหายใจ การเรียนรู้ในช่วงชีวิตหนึ่งนั้นมีมากมายหลากหลายรูปแบบ จากสรรพสิ่งที่มีอยู่รอบกายรวมถึงตัวของตัวเองด้วย โดยเรียนรู้ได้จากวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน จากในห้องเรียน หรือจากการพิจารณาตัวเอง เป็นต้น และรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ที่นับเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบันคือ “การอ่าน”

การอ่าน นับเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่สำคัญทางหนึ่ง เพราะเป็นช่องทางการเรียนรู้โลกกว้างได้โดยไม่ต้องเดินทางไปให้ถึงถิ่นที่กำลังศึกษา ช่วยฝึกสมาธิและเปิดโอกาสให้กับจินตนาการ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจได้อย่างมากมายไม่มีขีดจำกัด

แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การอ่านยังคงเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจน้อยมาก เมื่อเทียบกับการเรียนรู้วิธีอื่นๆ เนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ โดยเฉพาะความน่าเบื่อหน่ายของเนื้อหาที่น่าเบื่อ หนังสือที่ดีมีสาระความรู้มากมายถูกนำเสนอในรูปแบบวิชาการซึ่งมีผู้อ่านเฉพาะกลุ่มที่ต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องเท่านั้น

แต่ถ้าหากหนังสือที่ดีมีสาระความรู้เหล่านั้นได้รับการแต่งเติมเรื่องราวให้มีสีสัน เมื่ออ่านแล้วรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ชวนให้ติดตาม แม้จะสอดแทรกสาระความรู้เข้าไปมากมายเพียงใด ผู้อ่านมักจะไม่เกิดการต่อต้านและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการอ่าน เพราะได้รับทั้งความบันเทิงควบคู่กันไปกับสาระความรู้

หนังสือประเภทหนึ่งที่สามารถเป็นได้ทั้งสิ่งที่ให้ความบันเทิงและความรู้ที่ทรงคุณค่ายิ่งคือหนังสือ “**ธรรมนิยาย**” ธรรมนิยายสามารถทำหน้าที่เป็นหนึ่งในสื่อการสอนและการเรียนรู้ “**หลักพุทธธรรม**” อันเป็นองค์ความรู้แท้จริงที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต ธรรมนิยายสามารถทำให้ผู้ที่เริ่มต้นศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่รู้สึกเบื่อหน่าย หรือไม่ต่อต้านการเรียนรู้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความ

มุ่งหวังในการแก้ไขปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น รวมถึงทำให้เกิดการค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติได้อีกด้วย

ธรรมเนียมเรื่อง **มักกะลีผล** เป็นธรรมเนียมเรื่องหนึ่งในธรรมเนียมชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ของ สุทัตสา อ่อนค้อม เป็นธรรมเนียมที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน มีการตีพิมพ์เพิ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยครั้งแรกตีพิมพ์เป็นตอนในนิตยสารรายปักษ์กุลสตรีเป็นเวลาถึง 4 ปีเต็ม จากนั้นได้มีการพิมพ์รวมเล่มเป็นครั้งแรกในเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2539 และพิมพ์ซ้ำนับจนถึงปี พ.ศ. 2552 เป็นจำนวนถึง 17 ครั้ง เนื่องจากธรรมเนียมเรื่องมักกะลีผล นี้เป็นธรรมเนียมที่มีการบรรยายและดำเนินเรื่องราวไว้อย่างสนุกสนานน่าติดตาม และตลอดเรื่องนั้นมีการสอดแทรกสาระความรู้ไว้อย่างมากมาย โดยเฉพาะความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเรื่อง **กฎแห่งกรรม** อันเป็นแก่นของเรื่อง

ธรรมเนียมเรื่อง **มักกะลีผล** เป็นเรื่องราวชีวิตประวัติในวัยเด็กจนถึงการบวชเป็นพระภิกษุของ พระธรรมสิงหาบุราจารย์ หรือ พระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญ จิตรชมโม เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน และเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งสุทัตสา อ่อนค้อม ได้นำมาเรียบเรียงและแต่งขึ้นใหม่ให้อยู่ในรูปแบบของธรรมเนียม โดยให้ เด็กชายเจริญ จรูญรัตน์ เป็นตัวเอกดำเนินเรื่องราวชีวิตจากวัยเด็ก จวบจนเจริญวัยขึ้นเป็น นายเจริญ จรูญรัตน์ และได้บวชเรียนตามขนบธรรมเนียมประเพณีเป็น พระเจริญ จิตรชมโม สอนวิปัสสนากรรมฐานให้อุบาสกอุบาสิกายู่ที่วัดพรหมบุรีจนกระทั่งกรมการศาสนามีคำสั่งให้ไปรักษาการเจ้าอาวาสที่วัดป่ามะม่วง จังหวัดสิงห์บุรี ธรรมเนียมเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพสังคมไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2477 ถึง พ.ศ. 2500 และยังสอดแทรกสาระความรู้ทางพุทธธรรมไว้อย่างมากมาย โดยเฉพาะหลักกฎแห่งกรรมนั้นปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในบทบาทของตัวละครที่มีการนำเสนอไว้หลากหลายรูปแบบของกรรม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันนับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยเองก็ได้รับอิทธิพลจากธรรมเนียมชุดนี้เป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน จากเดิมที่เคยใช้ชีวิตเหมือนบุคคลส่วนใหญ่ของสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน คือแข่งขันกันอย่างหนักในทุกด้านเพื่อหาเลี้ยงชีพและดำรงตนอยู่ในสังคมตามกำลังสติปัญญาที่มี เมื่อมีเวลาว่างก็จะท่องเที่ยวพักผ่อนตามอัธยาศัย โดยไม่มีความสนใจที่จะเข้าวัดฟังธรรมหรือค้นคว้าศึกษาในแก่นธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างที่ควรจะเป็น แต่ด้วยความมีนิสัยรักการอ่าน เมื่อมีโอกาสได้อ่านธรรมเนียมชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมแล้ว เกิดความรู้สึกเปรียบเสมือน ได้รู้จักโลกใบใหม่ที่มีความลุ่มลึกพร้อมทั้งความสงบเรียบง่ายน่าสนใจและน่าค้นคว้ามากกว่าโลกที่เคยเรียนรู้มาตลอดชีวิต จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในหลักพุทธธรรมและวิธีการปฏิบัติธรรมในแนวสติปัญญา 4 ตามที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเรียนรู้และพิสูจน์ด้วยตนเองถึงหลักพุทธธรรม

ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าแก่นแท้ของหลักพุทธธรรมคืออะไรและเป็นอย่างไร มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมในด้านใด สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไรและทำให้ชีวิตดีขึ้นได้จริงอย่างที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่องนี้หรือไม่

จากจำนวนครั้งของการพิมพ์ที่ผ่านมา ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ผู้อ่านจำนวนมากที่ได้อ่านธรรมเนียมชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ย่อมต้องได้รับอานิสงส์จากพุทธธรรมที่สอดแทรกอยู่ในธรรมเนียมเช่นเดียวกับผู้วิจัย ซึ่งอาจมีผลมากน้อยแตกต่างกันไป แต่ล้วนทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทางที่ดีขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย และเชื่อว่าหลายท่านได้เริ่มศึกษาพุทธธรรมอย่างจริงจังด้วยการปฏิบัติเป็นครั้งแรกหลังจากการได้อ่านธรรมเนียมชุดนี้เช่นกัน

เนื่องด้วยหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นสิ่งที่รอการพิสูจน์ได้ไม่จำกัดกาลเวลา เพียงแต่ต้องลงมือปฏิบัติจริง มิใช่เพียงเรียนรู้แต่ในทางทฤษฎีเท่านั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะเข้าใจและเข้าถึงในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระศาสดา และเนื่องด้วยคุณประโยชน์ที่ได้รับอย่างมากมาจากการอ่านธรรมเนียมชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมนี้ ซึ่งเป็นหนังสือที่สร้างแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นศึกษาแก่นพุทธธรรมให้กับผู้วิจัย จึงนำหนังสือธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ซึ่งเป็นหนังสือเรื่องแรกในชุดธรรมเนียมนี้ มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมอันเป็นแก่นสาระสำคัญของธรรมเนียมเรื่องนี้ว่า องค์ความรู้ที่สอดแทรกอยู่นั้นตรงกับหลักพุทธธรรมในหมวดหมู่ใดบ้าง เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกและตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และหลักพุทธธรรมนั้นมีความสำคัญในชั้นใด มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและสังคมไทยในด้านใดบ้าง

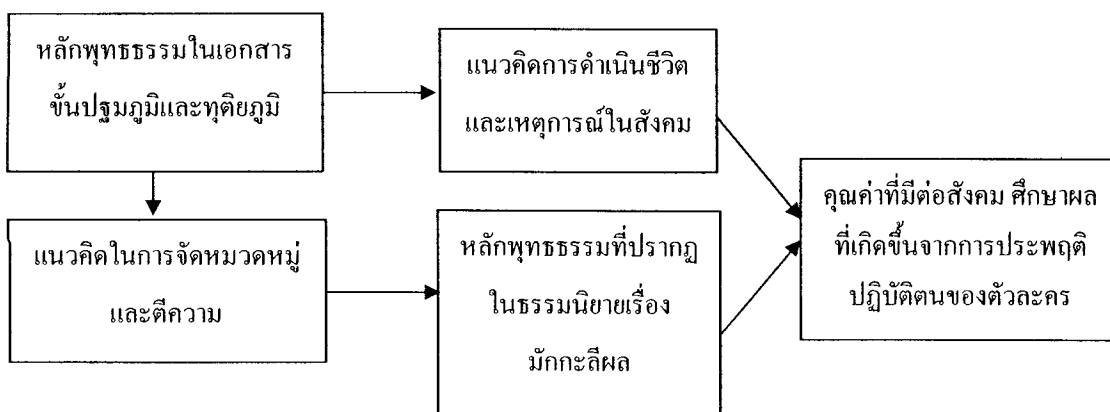
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียม เรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสสา อ่อนค้อม
2. เพื่อศึกษาการจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรมในธรรมเนียม เรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสสา อ่อนค้อม
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิตและสังคม

คำถามการวิจัย

1. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายเรื่อง มัคกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม มีอะไรบ้าง
2. การจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรมในธรรมนิยายเรื่อง มัคกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม สามารถจัดได้อย่างไรบ้าง
3. คุณค่าของธรรมนิยายเรื่อง มัคกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิตและสังคม มีอย่างไรบ้าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายเรื่อง มัคกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาจากหนังสือธรรมนิยายเรื่อง มัคกะลีผล ฉบับปกแข็ง พิมพ์ครั้งที่ 17 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 พิมพ์ที่ หอรัตนชัยการพิมพ์ จำนวน 2 เล่ม

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่กล่าวถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 2.1 นิยามและความหมายของหลักพุทธธรรม
- 2.2 การจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรม
- 2.3 คุณค่าของหลักพุทธธรรมที่มีต่อสังคม
- 2.4 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
- 2.5 การจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
- 2.6 คุณค่าของธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิตและสังคม

3. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา
- 3.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
- 3.3 หนังสือธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม

4. ตัวแปรที่ศึกษา

- 4.1 นิยามและความหมายของหลักพุทธธรรม
- 4.2 การจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรม
- 4.3 คุณค่าของหลักพุทธธรรมที่มีต่อสังคม
- 4.4 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
- 4.5 การจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
- 4.6 คุณค่าของธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิตและสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

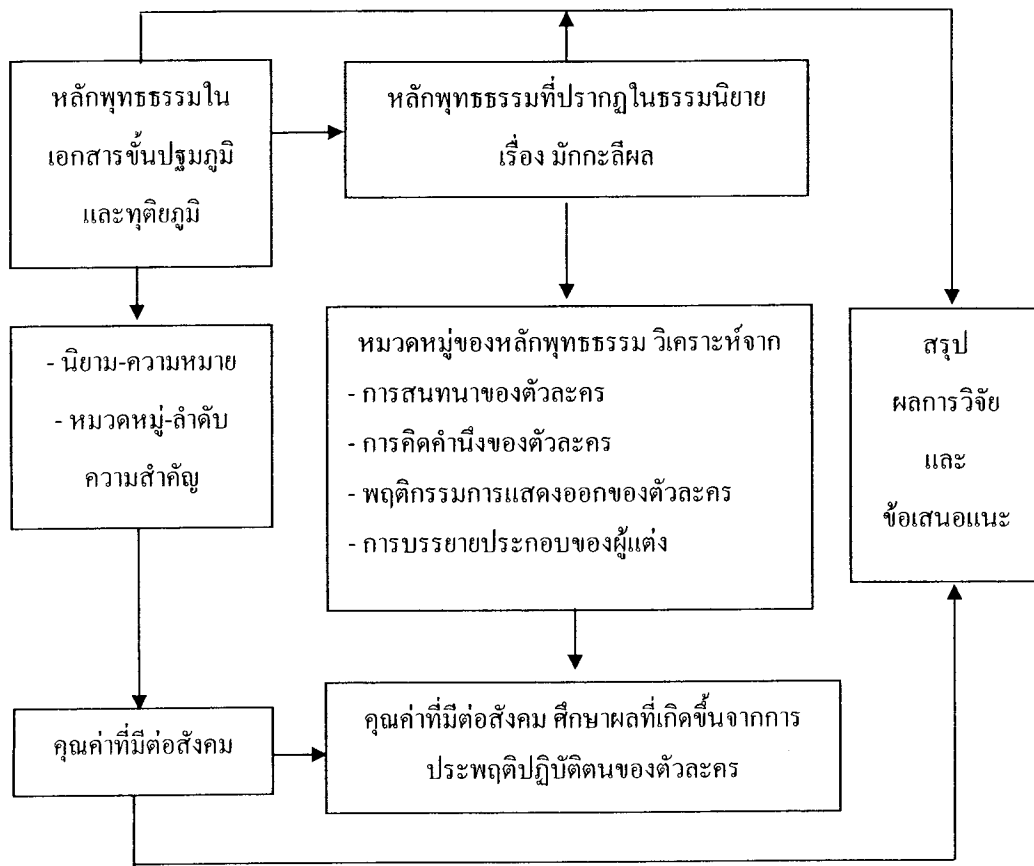
หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัสสา อ่อนค้อม ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบของการสนทนาของตัวละคร การคิด คำนิ่งของตัวละคร พฤติกรรมการแสดงออกด้วยอาการทางกายของตัวละคร รวมถึงการบรรยาย ประกอบเพิ่มเติมโดยผู้แต่ง เป็นต้น ซึ่งผู้แต่งต้องการสื่อสารสำคัญกับผู้อ่านทั้งทางตรงและทางอ้อม เกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยสามารถประมวล วิเคราะห์และเชื่อมโยงไปสู่ หมวดมฺหุของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในตำราที่ใช้อ้างอิงได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้านิยามและความหมายของหลักพุทธธรรมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และจากหนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาค้นคว้าการอธิบายขยายความหลักพุทธธรรม การจัดหมวดหมู่หลักพุทธธรรม ลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรม และคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่มีต่อสังคม จากหนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัสสา อ่อนค้อม กับหลักพุทธธรรมที่ศึกษาจากเอกสารอ้างอิงข้างต้น โดยการศึกษาจะวิเคราะห์จากรายละเอียดดังนี้
 - 3.1 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการสนทนาของตัวละคร
 - 3.2 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการคิดคำนึงของตัวละคร
 - 3.3 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพฤติกรรมการแสดงออกต่างๆ ของตัวละคร
 - 3.4 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการบรรยายประกอบโดยผู้แต่ง
4. วิเคราะห์คุณค่าของธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัสสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิต และสังคม โดยศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติตนของตัวละครในเรื่องนี้ เปรียบเทียบกับคุณค่าที่ได้รับจากการปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรมตามที่ได้มีการศึกษาจากเอกสารอ้างอิง และศึกษาการปรับแก้ทัศนคติและการปฏิบัติตนที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในธรรมเนียม โดยศึกษาเปรียบเทียบกับเอกสารอ้างอิงข้างต้น

5. สรุปผลของการศึกษาวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 1.2 วิธีดำเนินงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
2. ทราบการจัดหมวดหมู่และลำดับความสำคัญของหลักพุทธธรรมในธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
3. ทราบคุณค่าของธรรมเนียมเรื่อง มัถกะลีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ที่มีต่อชีวิตและสังคม